

ZELENA KNJIGA O STARANJU

Evropska komisija je 27. januarja objavila lani napovedano Zeleno knjigo o staranju, ki je zdaj v 12 tedenski javni obravnavi. Predvidena je široka razprava o izzivih, možnostih in priložnostih, ki jih prinaša daljša doba preživetja in staranje prebivalstva, vpliv na gospodarstvo, finančni položaj, socialne sisteme in socialno povezanost. EU bo tako spoznala ključna vprašanja in podprla potrebne ukrepe na vseh ravneh - nacionalni, regionalni in lokalni. Skozi številna vprašanja ki jih postavlja v knjigi, bi komisija rada dobila pobude in sugestije, kako in kje lahko s svojim delovanjem vpliva in pomaga sprejeti rešitve, ki bodo utrjevale solidarnost med generacijam ob demografskih spremembah. Vse kar knjiga omenja je namenjeno oblikovanju ustrežnejših politik. Naslednji korak Evropske komisije naj bi bila bolj obvezujoča Bela knjiga.

- Knjiga opozarja na pristop vseživljenjskega cikla, kar pomeni, da je staranje odvisno od načina življenja v vseh življenjskih obdobjih. Pri tem se osredotoča na posledice staranja pri posameznikih in v družbi. Ugotavlja, da morajo socialni sistemi, ki varujejo ljudi pred večjimi tveganji kar zadeva zdravje, delo, pokojnine in socialno zaščito iskati ravnovesje med trajnostnimi rešitvami za družbeno blaginjo in krepiti solidarnost ter pravičnost med mladimi in starejšimi. V svojih poglavjih opredeljuje različne vplivne vidike za zagotavljanje dostojnega življenja starejših ljudi ob vzdržnosti celotnih družb in razvojnih možnostih za vse starostne skupine. Digitalizacija se kot rdeča nit pojavlja skozi vsa poglavja.

- Kot temelje navaja zdravo in aktivno staranje, izobraževanje in usposabljanje v perspektivi vseživljenjskega učenja in teritorialne dostopnosti. Govori o tem, da je treba z aktivnostmi in vseživljenjskim izobraževanje ter učenjem začeti v otroštvu in nato graditi skozi vsa starostna obdobja do aktivnega staranja in daljše življenjske dobe. Poudarja zdravstvena tveganja, nujno telesno aktivnost, digitalno usposabljanje in pomen teh veščin, dostopnost do pokrivanja potreb in storitev glede na življenjsko okolje oz. teritorialne značilnosti. Kot posebej pomembno omenja digitalno učenje in usposabljanje otrok in starejših v od centrov odmaknjenih področjih.

- Pozornost je posebej posvečena večjemu izkoriščanju delovnega obdobja življenja. To bi moralo slediti podaljšanju življenjske dobe. Omenja podporne tehnologije za podaljšanje samostojnega življenja skupaj z elementi digitalnega in zelenega prehoda. Poudarja pomen raziskav, inovacij, različnih podpornih tehnologij, tele aplikacij, biosenzorjev in podobnega, kar naj bi dalo nove priložnosti vsem in tudi povečalo produktivnost. Ukvarja se z vprašanji kako povečati obseg delovne sile v luči večje produktivnosti, uporabe inovacij in izkoriščanja poslovnih priložnosti ter upoštevanja teritorialnih virov.

Za povečanje delovnih možnosti starejših oseb in izpostavljenih družbenih skupin – ženske, invalidi, manjšine, migranti - omenja ukrepe, ki jih tudi v Sloveniji v dobrem delu že poznamo : stimulacije za sprejem na delo, prilagoditev dela, pomoč digitalnih tehnologij, davčne spodbude in dostop do finansiranja. Omenjena je srebrna ekonomija vendar bolj z vidika potrošništva. V tem sklopu je pozornost usmerjena tudi v podporo razvoju lokalnih možnosti in povečanje opremljenosti ter dostopnosti do storitev v regijah kjer se obseg prebivalstva zmanjšuje.

- V sklopu novih priložnosti in izzivov po upokojitvi so pomembne sugestije za boljše preživljanje let, ki so nam dana s podaljšanjem življenjske dobe, medgeneracijske izmenjave znanj in izkušenj, pokojninski sistemi v podporo podaljšanemu življenjskemu ciklu, omejitve, ki omogočajo vzdržnost sistemov in dostojni standard v starosti, vprašanje dohodka, tveganje revščine, ter dodatna pokojninska zavarovanja. Visoka tveganja revščine so med ženskami, invalidi in migranti. Med vzvodi za aktivnost je omenjeno tudi prostovoljstvo.

Spreminjanje pokojninskih sistemov vidi v možnosti da delovna doba sledi povečevanju življenjske dobe, z ustreznim prilagajanjem upokojitvene starosti, omejitvami predčasnega upokojevanja ter vzpostavitvijo splošne pravice do dela, ki presega upokojitveno starost. Pri tem naj bi bile reforme pravične do vseh skupin. Pokojnine za dostojen življenjski standard bi morale biti zagotovljene tudi za tiste, ki ne bodo mogli delati dlje. Omenjeni so sistemi socialne pomoči. Kot možnost je omenjeno olajševanje in spodbujanje udeležbe v sistemih dodatnega pokojninskega zavarovanja. Pri urejanju socialnih sistemov je treba upoštevati finančna nihanja, heterogenost in spreminjajoči se položaj gospodarstva. Več ugotovitev je namenjenih avtonomiji in človekovim pravicam starejših, ob sklicevanju na Evropski steber socialnih pravic. Prevladujejo posamezni elementi ogroženosti in potrebe po zaščiti – ranljivih, pred zlorabami, kot potrošnikov, v zdravstvenih obravnavah, pred kriminalom, nadlegovanjem in zanemarjanjem.

- Zadnji vsebinski sklop se posveča naraščajočim potrebam starajočega se prebivalstva v zdravstvu, mobilnosti, povezljivosti, teritorialnim razlikam v dostopu do oskrbe in storitev ter izboljšanju dobrega počutja z medgeneracijsko solidarnostjo

Izraža podporo politikam, ki ustvarjajo primerne pogoje za življenje in vključevanje starejših v okolju. Organiziranje družb za staranje prebivalstva mora presegati gospodarska vprašanja in zagotoviti kakovostne, cenovno dostopne storitve. Zdravstvene sisteme in sisteme oskrbo v Evropi bremeni vrsta okoliščin, ki jih je epidemija še bolj zaostрила. Primanjkuje osebja, omejen domet novih tehnologij, vse manjše so možnosti in zanesljivost neformalnih oskrbovalcev v dolgotrajni oskrbi - predvsem iz družinskega kroga, heterogenost dolgotrajne oskrbe, različni standardi, nizke plače in slabi delovni pogoji poklicnega osebja.

Kot možne rešitve se omenjajo socialne in tehnološke inovacije, zdravstveno varstvo na daljavo, sodelovanje med strokovnjaki in bolniki, izmenjava izkušenj, pobude za boljši položaj neformalnih oskrbovalcev, predlog direktive za ustrezne minimalne plače, socialna podjetja, vzajemne družbe, vključevanje lokalnega okolja... Spremenjena starostna struktura narekuje tudi nove modele mobilnosti, vlaganja v prometno infrastrukturo, pametna vozila, digitalizacijo prometa, pametne domove oz. e -oskrbo, premagovanje teritorialnih razlik z digitalnimi povezavami in konzultacijami. Knjiga ugotavlja, da so potrebne tudi politike za reševanje socialnih in čustvenih potreb, kot sta varnost in socialna interakcija. Predstavljene so ideje za različne oblike povezovanja, ustvarjanje možnosti izmenjave spretnosti in znanj ter oblike alternativnega, skupinskega bivanja.

Razpravo o Zeleni knjigi smo organizirali tudi v ZDUS. Naš Strokovni svet, komisije in delovne skupine pripravljajo pripombe in predloge, ki jih bomo posredovali predlagateljem. V prvi obravnavi pa smo ugotovili, da vsebino knjige podiramo, saj kaže na prave izzive, smeri delovanja in bodočega razvoja.

Povzetek pripravila Jožica Puhar, podpredsednica